ФАХОВА ЮРИДИЧНА МОВА: ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ НА ЮРИДИЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ

Анотація. Навчання фахової мови є складовою частиною програми вивчення іноземних мов на кафедрі іноземних мов для гуманітарних факультетів. Цей аспект викладання займає значну частину в програмі викладання фахової юридичної мови студентам Львівського національного університету імені Івана Франка. Багато уваги приділяється цьому аспектові викладання англійської мови студентам юридичного факультету. З метою опанування мовою фаху студенти опрацьовують оригінальні юридичні тексти, працюють над поповненням фахового словника, виконують різноманітні вправи скеровані на закріплення опрацьованого матеріалу. Невід'ємним компонентом навчання є захист курсових та дипломних робіт на юридичну тематику англійською мовою та виступи з доповідями на міжнародних студентських конференціях. Для того, щоб успішно опанувати мову фаху студенти в першу чергу повинні розуміти її особливості, правильно вживати її терміни, вміти комунікувати на професійному рівні. Для того, щоб ефективно навчати студентів особливостям фахової юридичної мови і юридичної термінології слід дослідити відмінність між фаховою мовою і загальною, а також провести чітку межу між терміном та загальновживаним словом, що і є метою цього дослідження. Для її вирішення нами були здійснені такі завдання: визначення відмінності між загальнонаціональною та фаховою мовою; визначення основних ознак ESP та її різновидів; виділення критеріїв для відбору термінів для вивчення фахового юридичного словника; визначення відмінностей між термінами та професіоналізмами; визначення аспектів фахового юридичного словника необхідних для вивчення; аналіз адаптації процесу викладання фахової юридичної мови до потреб студентів, які навчаються у групах «А» з поглибленим вивченням англійської мови.

Ключові слова: фахова юридична мова, юридичний термін, професіоналізми, фаховий словник.

Artsyshevska Anetta, Kuznetsova Lilya
Ivan Franko National University of Lviv

ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES: ITS SPECIFIC CHARACTER AND WAYS OF TEACHING FOR LAW STUDENTS

Summary. Nowadays ESP vocabulary teaching seems to be of especially great importance. The English language is becoming more and more popular all over the world in all spheres of social life. Therefore, any individual who wants to succeed in our business world and professional sphere has to be able to speak English. Meanwhile, teaching English is a hard and many-sided process, where both participants – learners and teachers – should follow certain rules based on mutual co-operation then good results are possible. ESP language, its characteristics, difference between ESP and General English, terminology as inalienable part of ESP, difference between terms and professionalisms, vocabulary development problems and ways of solving them are the major aspects of the research. An attempt to analyse these issues from all possible sides is made. With this aim the volume of ESP vocabulary has been determined; criteria for selecting ESP vocabulary outlined. Moreover, knowledge of vocabulary seriously influences the knowledge of the foreign language in general. The more words a person knows the more secure he/she feels, the more willing he/she is to communicate on professional subjects. The topicality of the paper lies in the strong interest in the process of ESP vocabulary acquisition, the factors causing various vocabulary development problems that the Ukrainian learners of English experience and the ways of solving them. The acquisition of vocabulary has always been a crucial component of learning any foreign language. To know the ESP language means to master its structure and vocabulary, that is why, the issue of learning ESP terminology is a very important aspect worth discussing. The novelty of the paper is in the attempt to combine theoretical knowledge of the aspects of ESP language learning with the practical aspects of ESP learning acquisition, distinguishing features of terms and their types necessary for ESP vocabulary acquisition. The purpose of the paper is to elaborate differences between general language and ESP, ESP vocabulary development problems the Ukrainian learners of English have. To reach the aim we have to fulfil the following tasks: clearly specify the difference between General and ESP language; outline the characteristics of terms in comparison with common words; determine the volume of English vocabulary language learners should master; outline criteria for selecting vocabulary to be taught; examine which aspects of vocabulary knowledge should be presented and learnt; analyse how teaching methodology should be adapted to suit different types of learners.

Keywords: ESP English, General English, legal terms, professionalisms, ESP vocabulary.

Постановка проблеми. Навчання фахової мови є складовою частиною програми вивчення іноземних мов на кафедрі іноземних мов для гуманітарних факультетів. Цей аспект викладання займає значну частину в програмі викладання фахової юридичної мови студентам Львівського національного університету імені

Івана Франка. Багато уваги приділяється цьому аспектові викладання студентам юридичного факультету. З метою опанування мовою фаху студенти опрацьовують оригінальні юридичні тексти, працюють над поповненням фахового словника, виконують різноманітні вправи скеровані на закріплення опрацьованого матеріа-

лу. Невід'ємним компонентом навчання є захист курсових та дипломних робіт на юридичну тематику англійською мовою та виступи з доповідями на міжнародних студентських конференціях. Для того, щоб успішно опанувати мову фаху студенти в першу чергу повинні розуміти її особливості, правильно вживати її терміни, вміти комунікувати на професійному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями фахової мови, вивченням її різноманітних аспектів та специфічних ознак займалися О.С. Ахманова, Л. Хофман, Г.О. Винокур, С.В. Гриньов, В.П. Даниленко, Р.І. Дудок, В.І. Карабан, Т.Р. Кияк, Н.З. Котелова, А.А. Реформатський, І.П. Массалина, А.С. Д'яков, Т.І. Панько, І.С. Квитко та ін. Вони досліджували питання визначення даного терміна, його ознаками, характеристиками. Та функціонуванням, розробляли критерії виділення фахової лексики. Всі перераховані питання ще не знайшли однозначного вирішення і вимагають подальшого вирішення починаючи із самого визначення поняття фахова мова як до цього часу тлумачиться по різному.

Мета статті. Для того, щоб ефективно навчати студентів особливостям фахової юридичної мови і юридичної термінології слід дослідити відмінність між фаховою мовою і загальною, а також провести чітку межу між терміном та загальноуживаним словом, що і є метою даного дослідження. Для її вирішення нами були здійснені наступні завдання: 1) визначення відмінності між загальнонаціональною та фаховою мовою; 2) визначення основних ознак ESP та її різновидів; 3) виділення критеріїв для відбору термінів для вивчення фахового юридичного словника; 4) визначення відмінностей між термінами та професіоналізмами; 5) визначення аспектів фахового юридичного словника необхідних для вивчення; 6) аналіз адаптації процесу викладання фахової юридичної мови до потреб студентів, які навчаються у групах «А» з поглибленим вивченням англійської мови.

Кількість термінів, які українські студенти повинні засвоїти під час курсу навчання залежить від вимог навчальної програми конкретного вищого навчального закладу. Наприклад, у Львівському національному університеті імені Івана Франка особливий акцент робиться на вивчення фахової юридичної мови, володіння якою забезпечить потенційному правнику можливість невимушеного фахового спілкування, отримувати і передавати наукову інформацію зі свого фаху. Адже поруч із професійними знаннями сучасним фахівцям вкрай необхідно володіти професійною англійською мовою (ESP – Legal English фаховою юридичною мовою) для участі у наукових симпозиумах, конференціях, судових слуханнях, семінарах. Фахову мову можна трактувати як «сукупність усіх мовних засобів, які використовуються в спеціально окресленій комунікативній сфері: для досягнення розуміння між фахівцями, певної галузі» [Hoffmann 1985]. Функціонування ж фахової мови забезпечується чітко встановленою термінологією [Кияк 2003: 93], так як головним носієм фахової інформації є термінологія – система одиниць спеціальної номінації певної галузі. Фахова мова – це мова, яка має словниковий склад, норми для вибору та вико-

ристання загальноуживаних лексичних і граматичних засобів. Сукупність мовних засобів – це не лише фонетичні, морфологічні й лексичні елементи та правила синтаксису, а й їхня функціональна взаємодія [Hoffmann 1985: 34].

За рівнем абстрагування Т. Кияк умовно поділяє фахові мови на декілька видів: 1) «найвищий ступінь абстрагованості (символи, формули – базові теоретичні науки; 2) високий ступінь (експериментальні науки – комунікація між науковцями, технічними працівниками); 3) ступінь абстрагованості (мова з великим обсягом фахової термінології і чітко обумовленим синтаксисом – прикладні науки); низький ступінь мови з доволі значним обсягом фахової термінології; 4) дуже низький рівень абстрагованості (мови з незначною кількістю фахових термінів та незв'язаним синтаксисом: сфера споживання, торгівля» [Кияк 1988].

Лінгвісти подають різні визначення терміна «фахова мова», а саме, як середовище народження й розвитку термінології. Терміносистеми слід досліджувати лише в руслі їхньої функціональної ваги в контексті власне фахових мов [Кияк 2008: 3–5]. Вважаємо, що «фахова мова» – це варіант загальноуживаної мови, який слугує основою до пізнання та визначення фахових об'єктів їхнього дослідження та розуміння, а також для комунікативних потреб фаху.

Для фахової мови як засобу для максимального розуміння між фахівцями щодо проблем свого фаху характерні специфічна фахова лексика і норми вибору, застосування і частотність загальноуживаних лексичних та граматичних засобів. Вона актуалізується у фахових текстах, які, окрім шару фахово-мовного, містять завжди: і загальноуживані елементи. Фахова мова має властиві тільки їй певні ознаки та особливості. Оскільки кожна з них має власні історично укладені традиції, і відповідно виявляються й певні притаманні їй особливості, пов'язані не лише з фахом, а й з мовним вираженням. У лінгвістичній літературі виділено такі *ознаки фахової мови* як співвідношення з певною предметною галузю: специфічний набір мовних одиниць; вибір та використання мовних структур загальноуживаної лексики; у межах фахової мови; дотримання норм літературної мови на рівні морфології, лексики, синтаксису й організації тексту; наявність писемної та усної форм; специфічне коло користувачів; обмежена порівняно з загальною мовою кількість функцій; базування на системі загальнонаціональної мови [Массалина 2009].

Усі фахові мови виконують дві основні *функції*: 1) функцію позначення, найменування вузькопрофесійних спеціальних понять і систем понять (предметів, ознак, дій, процесів); 2) функцію особливого найменування загальноуживаних понять, що надає цьому поняттю підвищеної виразності, експресивності, емоційності. А невід'ємним і обов'язковим елементом фахової мови є термін.

Критерієм належності терміна до юридичної термінології є входження терміна до тлумачних юридичних словників, термінологічних додатків до спеціалізованої літератури, функціонування терміну у фахових текстах, наявності відповідної дефініції.

Проблемами термінології глибоко займалися такі лінгвісти, як О.С. Ахманова, Г.О. Винокур, С.В. Гриньов, В.П. Даниленко, В.І. Карабан,

Т.Р. Кияк, Н.З. Котелова, А.А. Реформатський та ін. Більшість дослідників визнає, що термінологічність – одна з основних стилеутворюючих рис наукового стилю, інформативне ядро лексики, мов науки. Термінологія – це сукупність термінів, котрі висловлюють поняття певної галузі науки й техніки, що сформувалися історично, взагалі – спеціальної сфери людських знань чи діяльності [Квитко 1986: 17]. Під термінологією розуміють: 1) науку про терміни (термінознавство); 2) фахову лексику у складі всіх слів певної мови; 3) спеціальну лексику, що обслуговує певну галузь науки чи техніки [Д'яков 2000: 11].

Термін визначається його приналежністю до фахової мови. Не можна собі уявити сферу професійної діяльності без фахової мови – мови професійної комунікації, яка є неоднорідною за своїм складом. У ній виокремлюється декілька мовних страт залежно від ступеня кодифікованості та інформативної змістовності використовуваних тут одиниць: термінологія, усна професійна лексика (професіоналізми), професійні жаргонізми, номенклатура.

У вітчизняному мовознавстві відомі різні погляди на сутність поняття «фахова лексика». Деякі вчені [Д'яков 2000] вважають, що спеціальну (фахову) лексику є підстави ототожнювати з термінологією, так [Панько 1994] – розмежовують фахове мовлення та термінологію. Фахова лексика – це сукупність усіх лексичних номінацій комунікативно-професійної сфери. До фахової лексики включають професіоналізми, які належать не до терміносистем, а до лексики наукових галузей. Терміносистема є результатом свідомого упорядкування або конструювання спеціально відібраних одиниць, які є термінами. Для визначення термінологічного статусу мовних одиниць використовуватимемо такі критерії: дотримання «соціальної традиції оцінювання певним чином фактів мови» та найменування «спеціалістами наукової дисципліни слів, які вони вживають, термінами чи не-термінами» [Татаринов 1996: 23].

У роботі із студентами важливо навчити їх розрізняти терміни і професіоналізми, під якими розуміються розмовні слова, стилістично знижені, дублети спеціальних термінів, які є точними позначеннями певного поняття спеціальної галузі науки, техніки, мистецтва і т.д. [Бурцева 1975: 96–97].

Статус професіоналізмів дотепер не є чітко визначеним. Основні відмінності між терміном та професіоналізмами: були визначені дослідницею Ю.В. Сложенікіною: 1) професіоналізми належать до ненормативної спеціальної лексики на відміну від термінів, які є нормативною частиною спеціальної лексики наукової мови; 2) професіоналізми рідко подають у загальних та спеціальних словниках й існують переважно у сфері функціонування на відміну від термінів, які фіксуються словниками і функціонують одночасно у двох сферах (фіксації та функціонування); 3) домінують сферою функціонування термінів є письмове мовлення, а професіоналізми використовують переважно в усному, розмовному мовленні [Сложенікіна 2003: 20]; 4) професіоналізми мають дещо ширшу сферу спеціальної діяльності; терміни ж можуть бути відомі навіть людям, не пов'язаними із окресленою професійною сферою; 5) професіоналізми виникають в умовах профе-

сійного спілкування як вторинні форми вираження і функціонують найчастіше як професійно-розмовні дублети офіційних термінів [Сложенікіна 2003: 20–21]; 6) професіоналізми характеризуються прагненням до виразності, образності, експресії на відміну від термінів, які позбавлені конотації [Сложенікіна 2003: 21]; 7) у професіоналізмах спостерігається менша порівняно з термінами спеціалізація словотвірних засобів; 8) у сфері професіоналізмів помітна тенденція до скорочення спеціальних виразів, які застосовують у професійному мовленні; 9) професіоналізми належать до периферії відповідної термінологічної системи, тим часом як терміни належать до її центру.

Щодо відмінності термінів від професіоналізмів слід зазначити, що у професіоналізмах певної галузі системні зв'язки виражено меншою мірою, ніж у термінах [Комарова 1991: 181]. Ми погоджуємось з визначенням професіоналізмів В.А. Татариним, який розглядає їх як різні «варіантні одиниці загальноприйнятих термінів» [Татарин 1996: 8]. Оскільки «зміст терміна не обмежується його визначенням, а окреслюється поняттям, яке він позначає, а також тим місцем, яке це поняття посідає в загальній системі наукових понять певної теорії чи напрямку» [Gviashini 1993: 64]. У нашому дослідженні ми також користуємось критерієм системності. Специфічність вживання терміна є його основною відмінністю від побутової, загальноповсякденної лексики. На цьому розумінні терміна базується критерій термінологічності.

Програма для вивчення фахової англійської мови на молодших і старших курсах розрахована на 140 годин, в якій передбачається написання і публічний захист курсових робіт англійською мовою на мовному потоці, судові дебати та диспути, укладення англо-українського правничого словника з окремих галузей права, лекції з основ термінознавства та перекладу, ознайомлення з лінгвістичними особливостями англійської мови, вироблення вмінь та навичок виголошення лекцій на правознавчу тематику перед студентами молодших курсів, вироблення вмінь та навичок синхронного перекладу.

Важливим елементом у цій копіткій роботі займає укладання студентами фахового юридичного словника. Згідно з навчальною програмою з фахової англійської мови студенти першого курсу укладають словники у кількості 500 термінологічних одиниць за семестр. За рік навчання кількість термінологічних одиниць складає 1000. Відповідно до кінця IV курсу студенти набирають 4 тисячі слів та словосполучень фахової юридичної мови, що дає їм можливість вільно спілкуватись на фахову тематику, публічно захищати курсові роботи англійською мовою.

Опанування фаховою юридичною лексикою починається із створення словникового запасу, який в свою чергу поділяється на активний та пасивний. Активний чи продуктивний словник являє собою ті терміни, яких студентів навчають і які вони повинні були засвоїти. Пасивний, або так званий рецептивний словник відноситься до слів, які студенти розпізнають, коли зустрічаються з ними в процесі роботи над англійськими фаховими текстами, вправами, але нездатні їх відтворити у своєму мовленні.

Однак не лише обсяг словника студента є важливим, не менш важливим є відбір лексики, тобто суттєвим є що саме вчити. У цьому випадку принциповим є розуміння потреб студентів, їх цілей та принципів навчання.

Багато вчених зосереджувались на визначенні наукових принципів відбору словника. Дослідження проведені Торндайком і Хорном (США), Палмером (Японія), М. Вестом (Індія), Річардсом і Огденом (Великобританія). Усі вони намагались висвітлити питання відбору словникового запасу. Російський вчений І.В. Рахманов зробив значний внесок у вирішення цієї проблеми. В результаті цієї роботи був розроблений так званий мінімальний словник і словник найбільш частотних слів. Більш суттєвим для нас є те, що були розроблені принципи відбору такої частотної лексики, які ми можемо адаптувати до принципів відбору фахової лексики. Згідно цього дослідження слова, відібрані у такий список повинні відповідати таким критеріям [Рахманов, 1960: 56]: 1) часто використовуватись у мові; 2) легко комбінуватись з іншими словами (e.g. to draft an answer, to draft a brief, to draft a complaint, to draft a motion, to draft a pleading); 3) не обмежуватись стилем (усним чи письмовим); 4) бути включеними до певної тематичної категорії: *labour law, crime, civil law*; 5) бути перспективними з позиції словотвору (e.g.: *crime, criminal, criminalize, criminally*).

Отже, при укладанні фахового словника викладачі повинні слідувати певним відбірковим

критеріям, а саме: старанно відбирати слова, слідуючи вимогам навчальної програми та навчального матеріалу, а також потребам студентів, їх рівню знань. Крім того викладачам слід пам'ятати, що студенти не повинні бути перевантажені великим обсягом термінів, проте, цей обсяг має бути достатньо великим, щоб слугувати надійною базою для розвитку фахових мовленнєвих навичок.

Слід зазначити, що заняття присвячені фаховій лексиці повинні бути добре організовані та систематизовані. Необхідно пам'ятати, що в роботі із студентами треба дотримуватись певних правил: 1) викладач повинен навчити студентів чітко розрізняти загальнонавчальну та фахову мову, терміни та професіоналізми, знати та використовувати особливості фахової комунікації; 2) викладач повинен знати потреби і вподобання кожного студента і намагатись мотивувати студентів, намагаючись дати їм складні завдання, з якими вони в стані впоратись; 3) слід бути креативним у презентації лексики, можна використовувати відео, фільми, тексти та інші засоби, в яких присутня дана лексика; 4) важливо заохочувати активну роботу студентів, а також надати їм усі необхідні коментарі та поради, щоб вони могли запам'ятати поданий матеріал і бути здатними відтворити його під час наступного заняття; 5) викладач повинен докласти всіх зусиль для подолання студентами мовного бар'єру та створити комфортне мовне середовище для відпрацювання фахових продуктивних навичок.

Список літератури:

1. Бурцева В.В. Профессионализмы в словарях. *Русская речь*. 1975. № 3. С. 96–100.
2. Д'яков А.С., Кияк Т.Р., Куделько З.Б. Основы терминотворения: Семантические та социолингвистические аспекты. Київ : Вид. дім «KM Academia», 2000. 216 с.
3. Дудок Р.І. Проблема значення та смислу терміна в гуманітарних науках : монографія. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. 358 с.
4. Квитко І.С., Лейчик В.М., Кабанцев Г.Г. Терминоведческие проблемы редактирования. Львів : Вища школа, 1986. 150 с.
5. Кияк Т.Р. Проблема лингвистического упорядочивания терминологии. *Лексикология. Терминоведение* : сб. науч. тр. Москва : Наука, 2003. С. 90–93.
6. Кияк Т. Вузкогалузеві терміни як основа формування та квазіреферування фахових текстів. *Вісн. Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. 2008. № 620. С. 3–5.
7. Кияк Т.Р. Мотивированность лексических единиц. Качественные и количественные характеристики : Монография. Львов, 1988. 162 с.
8. Комарова З.И. Семантическая структура специального слова и ее лексикографическое описание. Свердловск : Изд. Уральск. гос. ун-та, 1991. 150 с.
9. Массалина И.П., Новодранова В.Ф. Дискурсивные маркеры в английском языке военно-морского дела. Калининград : Изд-во «КГТУ», 2009. 277 с.
10. Пацько Т.І., Кочан І.М., Мацюк Г.П. Українське термінознавство : підручник для студентів гуманітарних спеціальностей вищ. навч. закладів. Львів : Світ, 1994. 217 с.
11. Словарь наиболее употребительных слов английского, немецкого и французского языков / Под ред. проф. И.В. Рахманова. Москва, 1960. 345 с.
12. Сложеникина Ю.В. Терминологическая лексика в общезыковой системе. Самара : Изд-во СамГУ, 2003. 160 с.
13. Татаринов В.А. Теория терминоведения : в 3-х т. Т. 1. Теория термина: история и современное состояние. Москва : Моск. лицей, 1996. 311 с.
14. Gvishiani N. Terminology in English Language Teaching. M. : Vysöaja skökola, 1993. 157 p.
15. Hoffmann L. Kommunikationsmittel Fachsprache: Eine Einführung. Tübingen : Gunter Naer, 1985. 307 p.

References:

1. Burtseva V.V. (1975). Professionalizmy v slovaryah [Professionalisms in Dictionaries]. *Russkaya rech*, no. 3, pp. 96–100.
2. D'yakov A.S. (2000). Osnovi terminotvorenniya: Semantichni ta sotsiolingvistichni aspekti [Basics of Forming Terms: Semantic and Sociolinguistic Aspects]. Kyiv: Vid. dim «KM Academia», 216 p.
3. Dudok R.I. (2009). Problema znachennya ta smyslu termina v humanitarnih naukah: monografiya [Problem of the Term Meaning and Sence in Humanities]. Lviv: Vidavnychiy tsentr LNU imeni Ivana Franka, 358 p.
4. Kvitko I.S. (1986). Terminovedcheskie problemyi redaktirovaniya [Terminological Issues of Editing]. Lviv: Vischa shkola, 150 p.

5. Kiyak T.R. (2003). Problema lingvisticheskogo uporyadochneniya terminologii [Problem of Linguistic Regulation of Terminology]. *Leksikologiya. Terminovedenie: sb. nauch. tr.*, pp. 90–93.
6. Kiyak T. (2008). Vuzkogaluzevi termini yak osnova formuvannya ta kvazireferuvannya fahovih tekstiv [Terms of Narrow Professional Spheres as the Basis of Forming and Quasi-Abstracting of Professional Texts]. *Visn. Nats. un-tu "Lvivska politehnika". Seriya "Problemi ukrayinskoyi terminologiyi"*, no. 620, pp. 3–5.
7. Kiyak T.R. (1988). Motivirovannost leksicheskikh edinit. Kachestvennyie i kolichestvennyie harakteristiki: Monografiya [Validity of Lexical Units. Qualitative and Quantitative Characteristics]. Lviv, 162 p.
8. Komarova Z.I. (1991). Semanticheskaya struktura spetsialnogo slova i yeye leksikograficheskoe opisanie [Semantic Structure of Special Lexis and Its Lexicographic Description]. Sverdlovsk : Izd. Uralsk. gos. un-ta, 150 p.
9. Massalina I.P. (2009). Diskursivnyie markeryi v angliyskom yazyike voenno-morskogo dela [Discourse Markers in English Naval Science]. Kaliningrad: Izd-vo "KGTU", 277 p.
10. Panko T.I. (1994). Ukrayinske terminoznavstvo: pidruchnik dlya studentiv humanitarnih spetsialnostey visch. navch. zakladiv [Ukrainian Terminology Studies]. Lviv, 217 p.
11. Slovar naibolee upotrebitelnyih slov angliyskogo, nemetskogo i frantsuzskogo yazyikov (1960). [Dictionary of the Most Frequently Used Words in English, German, and French]. Pod red. prof. I.V. Rahmanova. Moskva, 345 p.
12. Slozhenikina Yu.V. (2003). Terminologicheskaya leksika v obscheyazyikovoy sisteme [Terminological Lexis in General Language System]. Samara: Izd-vo SamGU, 160 p.
13. Tatarinov V.A. (1996). Teoriya terminovedeniya : v 3-h t. T. 1. Teoriya termina: istoriya i sovremennoe sostoyanie [Theory of Terminology Studies in 3 volumes. Vol. 1. Theory of the Term: history and the present]. Moskva: Mosk. litsey, 311p.
14. Gvishiani N. (1993). Terminology in English Language Teaching. M.: Vysöaja skökola, 157 p.
15. Hoffmann L. (1985). Kommunikationsmittel Fachsprache: Eine Einfuhrung Tubingen: Gunter Naer, 307 p.